

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. spalio 6 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Konkurencija – Žalos, padarytos pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį draudžiamais veiksmais, atlyginimas – Už žalos atlyginimą atsakingų subjektų nustatymas – Ieškinys dėl žalos atlyginimo, pareikštas patronuojančiosios bendrovės patronuojamajai bendrovei po to, kai buvo priimtas sprendimas, kuriame konstatuotas vien šios patronuojančiosios bendrovės dalyvavimas kartelyje – Sąvoka „įmonė“ – Sąvoka „ekonominis vienetas“

Byloje C-882/19

dėl *Audiencia Provincial de Barcelona* (Barselonos provincijos teismas, Ispanija) 2019 m. spalio 24 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. gruodžio 3 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Sumal SL

prieš

Mercedes Benz Trucks España SL

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kuri sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev, A. Prechal, M. Ilešič, L. Bay Larsen, A. Kumin ir N. Wahl, teisėjai D. Švábý (pranešėjas), L. S. Rossi, I. Jarukaitis ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas G. Pitruzzella,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Mercedes Benz Trucks España SL*, iš pradžių atstovaujamos *Rechtsanwälte C. von Köckritz* ir H. Weiß bei *abogados P. Hitchings* ir M. Pérez Carrillo, vėliau – *Rechtsanwälte C. von Köckritz* ir H. Weiß, *abogado A. Ward* ir *abogada M. López Ridruejo*,
- Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos S. Centeno Huerta ir L. Aguilera Ruiz,

* Proceso kalba: ispanų.

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,
– Europos Komisijos, atstovaujamos S. Baches Opi, F. Jimeno Fernández ir C. Urraca Caviedes,
susipažinęs su 2021 m. balandžio 15 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 101 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Sumal SL* ir *Mercedes Benz Trucks España SL* ginčą dėl pastarosios atsakomybės už jos patronuojančiosios bendrovės *Daimler AG* dalyvavimą darant SESV 101 straipsnio pažeidimą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas (EB) Nr. 1/2003

- 3 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 16 straipsnyje „Vienodas [Sąjungos] konkurencijos teisės taikymas“ nustatyta:

„1. Nacionalinių teismų priimami sprendimai dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos pagal [SESV 101] ar [102] straipsnį, jau esančių [Europos] Komisijos sprendimo objektu, negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui. Be to, nacionaliniai teismai turi vengti priimti sprendimus, kurie prieštarautų sprendimui, Komisijos ketinamam priimti jos pradėtoje byloje. Todėl nacionalinis teismas gali įvertinti, ar reikia sustabdyti bylą. Šis įpareigojimas nepažeidžia teisių ir pareigų, numatytų Sutarties 234 straipsnyje.

2. Valstybių narių konkurencijos institucijų priimami sprendimai dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos pagal [SESV 101] ar [102] straipsnį, jau esančių Komisijos sprendimo objektu, negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui.“

- 4 Šio reglamento 23 straipsnio „Baudos“ 2 dalies a punkte numatyta:

„Komisija savo sprendimu gali skirti baudas įmonėms ar įmonių asociacijoms, jei jos tyčia ar dėl neatsargumo:

- a) pažeidžia [SESV 101] ar [102] straipsnio nuostatas. <...>“

- 5 Minėto reglamento 27 straipsnio „Šalių, pareiškėjų ir trečiųjų asmenų išklausymas“ 1 dalyje nurodyta:

„Komisija, prieš priimdama sprendimus, kaip numatyta 7, 8, 23 straipsniuose ir 24 straipsnio 2 dalyje, suteikia įmonėms ar įmonių asociacijoms, esančioms Komisijos nagrinėjamos bylos subjektu, galimybę būti išklausytoms klausimais, dėl kurių Komisija buvo pareiškusi prieštaravimus. Komisija grindžia savo sprendimus tik tais prieštaravimais, dėl kurių suinteresuotos šalys galėjo pareikšti pastabų. Pareiškėjai turi būti įtraukti į bylos nagrinėjimą.“

Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012

- 6 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) 7 straipsnyje nustatyta:

„Asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas:

<...>

- 2) bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto – vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlusis įvykis, teismuose;

<...>“

Ispanijos teisė

- 7 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 2007 m. liepos 3 d. *Ley 15/2007 de Defensa de la competencia* (Įstatymas Nr. 15/2007 dėl konkurencijos apsaugos; BOE, Nr. 159, 2007 m. liepos 4 d., p. 28848; toliau – Įstatymas dėl konkurencijos apsaugos) 71 straipsnyje „Dėl žalos, padarytos konkurenciją ribojančiais veiksmais, atlyginimo“ numatyta:

„1. Konkurencijos teisės pažeidimus padarę asmenys atsako už padarytą žalą.

2. Pagal šį straipsnį:

- a) konkurencijos teisės pažeidimas – tai bet koks [SESV] 101 ar 102 straipsnio arba šio įstatymo 1 ar 2 straipsnio pažeidimas.
- b) įmonės veiksmai taip pat gali būti priskiriami ją kontroliuojančioms įmonėms ar asmenims, išskyrus atvejus, kai nė vienas iš jų nelemia jos ekonominio elgesio.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 8 *Mercedes Benz Trucks España* yra grupės *Daimler*, kurios patronuojančioji bendrovė yra *Daimler*, patronuojamoji bendrovė. 1997–1999 m. *Sumal*, tarpininkaujant grupės *Daimler* koncesininkei *Stern Motor SL*, iš *Mercedes Benz Trucks España* įsigijo du sunkvežimius.

- 9 2016 m. liepos 19 d. Komisija priėmė Sprendimą C(2016) 4673 *final* dėl procedūros pagal [SESV] 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla AT.39824 – Sunkvežimiai); jo santrauka paskelbta 2017 m. balandžio 6 d. *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* (OL C 108, 2017, p. 6; toliau – 2016 m. liepos 19 d. sprendimas).
- 10 Remiantis tuo sprendimu, penkiolika Europoje įsteigtų sunkvežimių gamintojų, įskaitant *Daimler AG*, dalyvavo kartelyje, kuris reiškė vieną tęstinį SESV 101 straipsnio ir 1992 m. gegužės 2 d. Europos ekonominės erdvės susitarimo (OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3) 53 straipsnio pažeidimą; ši sudarė slapti susitarimai dėl sunkvežimių kainų nustatymo ir bendrų (bruto) kainų padidinimo Europos ekonominėje erdvėje (EEE), taip pat dėl išlaidų, susijusių su išmetamųjų teršalų technologijų, būtinų pagal galiojančias normas, įdiegimu šiuose sunkvežimiuose, tvarkaraščio ir perkėlimo. Trijų dalyvavusių bendrovių atveju šis pažeidimas tęsėsi nuo 1997 m. sausio 17 d. iki 2010 m. rugsėjo 20 d., o dvylikos kitų dalyvavusių bendrovių, įskaitant *Daimler*, atveju – nuo 1997 m. sausio 17 d. iki 2011 m. sausio 18 d.
- 11 Po šio sprendimo *Sumal* kreipėsi į *Juzgado de lo Mercantil no 07 de Barcelona* (Barselonos komercinių bylų teismas Nr. 7 d., Ispanija) su ieškiniu dėl žalos atlyginimo, prašydama priteisti iš *Mercedes Benz Trucks España* 22 204,35 EUR sumą, atitinkančią papildomas įgijimo išlaidas, patirtas dėl kartelio, kuriame dalyvavo *Mercedes Benz Trucks España* patronuojančioji bendrovė *Daimler*.
- 12 2019 m. sausio 23 d. sprendimu tas teismas atmetė ieškinį, motyvuodamas tuo, kad šiuo ieškiniu *Mercedes Benz Trucks España* negali būti iškelta byla, nes tik *Daimler*, su kuria vienintele yra susijęs Komisijos sprendimas, turi būti laikoma atsakinga už atitinkamą pažeidimą.
- 13 Dėl šio sprendimo *Sumal* pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, o šiam kyla klausimas, ar ieškiniai dėl žalos atlyginimo, pareikšti po konkurencijos institucijų sprendimų, kuriais konstatuojami antikonkurenciniai veiksmai, gali būti pareikšti patronuojamosioms bendrovėms, su kuriomis šie sprendimai nesusiję ir kurių 100 % akcinio kapitalo priklauso bendrovėms, su kuriomis tie sprendimai tiesiogiai susiję.
- 14 Šiuo klausimu ji nurodo skirtingas pozicijas, kurių laikosi Ispanijos teismai. Kai kurie iš jų, remdamiesi „ekonominio vieneto teorija“, pripažįsta, kad tokie ieškiniai gali būti pareikšti patronuojamosioms bendrovėms, tačiau kiti tai atmeta, motyvuodami tuo, kad ši teorija leidžia civilinę atsakomybę už patronuojamosios bendrovės elgesį priskirti patronuojančiajai bendrovei, bet neleidžia persekioti patronuojamosios bendrovės už jos patronuojančiosios bendrovės elgesį.
- 15 Tokiomis aplinkybėmis *Audiencia Provincial de Barcelona* (Barselonos provincijos teismas, Ispanija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
 - „1. Ar pagal ekonominio vieneto doktriną, kylančią iš paties [Teisingumo Teismo] jurisprudencijos, galima patronuojančiosios bendrovės atsakomybę priskirti patronuojamajai bendrovei, ar ši doktrina taikoma tik patronuojamųjų bendrovių atsakomybę priskiriant patronuojančiajai bendrovei?
 2. Ar „ekonominio vieneto“ sąvoka turi būti išplėsta paisant ryšių grupės viduje, atsižvelgiant tik į kontrolės veiksnį, ar galima remtis ir kitais kriterijais, taip pat tuo, kad patronuojamajai bendrovei pažeidimai galėjo būti naudingi?

3. Jei pripažįstama, kad patronuojančiosios bendrovės atsakomybę galima priskirti patronuojamajai bendrovei, kokiomis sąlygomis tai įmanoma?
4. Jei atsakant į pirma pateiktus klausimus būtų pritarta, kad atsakomybė už patronuojančiųjų bendrovių veiksmus gali būti priskirta patronuojamosioms bendrovėms, ar su šia [Teisingumo Teismo jurisprudencija] būtų suderinama tokia nacionalinė nuostata, kaip [Įstatymo dėl konkurencijos apsaugos] 71 straipsnio 2 dalis, kurioje numatyta tik galimybė patronuojamosios bendrovės atsakomybę priskirti patronuojančiajai bendrovei ir tik su sąlyga, kad patronuojančioji bendrovė kontroliuoja patronuojamąją bendrovę?“

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

- 16 2021 m. balandžio 28 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo dokumentą, juo *Mercedes Benz Trucks España* paprašė atnaujinti žodinę proceso dalį pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 83 straipsnį.
- 17 Grįsdama savo prašymą ji teigė, kad generalinio advokato argumentai, išdėstyti 2021 m. balandžio 15 d. paskelbtoje išvadoje šioje byloje, grindžiami naujomis faktinėmis aplinkybėmis arba prielaidomis, kurių nenurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir dėl kurių šalys pagrindinėje byloje ar suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį.
- 18 Taigi *Mercedes Benz Trucks España* ginčija, pirma, generalinio advokato išvados 10 išnašoje esanti teiginį, kad atrodo, jog prašyme priimti prejudicinį sprendimą žalos, kurią *Sumal* teigia patyrusi, dydį jau įvertino tą prašymą pateikęs teismas.
- 19 Antra, *Mercedes Benz Trucks España* mano, kad savo išvados 75 punkte ir 86 išnašoje generalinis advokatas klaidingai pažymėjo, jog 2016 m. liepos 19 d. sprendime Komisija konstatavo, kad slapti ryšiai, kurie iš pradžių buvo palaikomi kartelyje dalyvavusių patronuojančiųjų bendrovių darbuotojų lygmeniu, vėliau taip pat buvo konstatuoti šių bendrovių patronuojamųjų bendrovių, o konkrečiau – tik Vokietijoje įsteigtų *Daimler* patronuojamųjų bendrovių, lygmeniu.
- 20 Tiesa, pagal Procedūros reglamento 83 straipsnį Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, gali bet kada nutarti atnaujinti žodinę proceso dalį – pirmiausia, jeigu mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu baigus žodinę proceso dalį šalis pateikė naują faktą, kuris gali būti lemiamas Teisingumo Teismui priimant sprendimą, arba jeigu nagrinėjant bylą reikia remtis argumentu, dėl kurio šalys ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės.
- 21 Vis dėlto šiuo klausimu iš pradžių reikia pažymėti, kad pats generalinio advokato išvados turinys negali būti laikomas nauja faktine aplinkybe, antraip šalys, remdamosi tokia faktine aplinkybe, galėtų atsakyti į šią išvadą. Šalys negali pateikti nuomonės dėl generalinio advokato išvados. Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę pabrėžti, kad pagal SESV 252 straipsnį generalinis advokatas viešame posėdyje visiškai nešališkai ir nepriklausomai teikia motyvuotą išvadą dėl bylų, kuriose pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statutą jis privalo dalyvauti, tam, kad padėtų šiam teismui vykdyti užduotį – užtikrinti, kad aiškinant ir taikant Sutartis būtų laikomasi teisės (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 2 d. Sprendimo *A. B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)*, C-824/18, EU:C:2021:153, 63 ir 64 punktus). Pagal šio statuto 20 straipsnio ketvirtą pastraipą ir Procedūros reglamento 82 straipsnio 2 dalį generalinio advokato išvada

užbaigiama žodinė proceso dalis. Kadangi dėl šios išvados šalys negali pateikti nuomonės, ja pradamas Teisingumo Teismo pasitarimo etapas. Taigi tai yra ne Teisingumo Teismui nepriklausančios institucijos nuomonė, skirta teisėjams ar šalims, o individuali, motyvuota ir viešai išreikšta pačios institucijos nario nuomonė (2000 m. vasario 4 d. Nutarties *Emesa Sugar*, C-17/98, EU:C:2000:69, 13 punktas).

- 22 Šiuo atveju Teisingumo Teismas, išklauses generalinį advokatą, konstatuoja, kad *Mercedes Benz Trucks España* pateikta informacija neatskleidžia jokios naujos faktinės aplinkybės, galinčios turėti lemiamos įtakos sprendimui, kurį jis turi priimti šioje byloje, ir kad ši byla neturi būti nagrinėjama remiantis argumentu, dėl kurio šalys ar suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės. Galiausiai, pasibaigus rašytinei ir žodinei proceso dalims, Teisingumo Teismas turi visą reikiamą informaciją, todėl yra pakankamai informuotas, kad galėtų priimti sprendimą. Taigi Teisingumo Teismas mano, kad nėra pagrindo atnaujinti žodinę proceso dalį.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumom

- 23 *Mercedes Benz Trucks España* kyla abejonių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumom dėl dviejų priežasčių.
- 24 Pirma, šis prašymas neatitinka Procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatytų reikalavimų, nes nenurodytos reikšmingos ir įrodytos faktinės aplinkybės, kuriomis remiantis buvo pateikti prejudiciniai klausimai, taip pat Įstatymo dėl konkurencijos apsaugos 71 straipsnio 2 dalies turinys. Be to, šiame prašyme nekonkrečiai, iš dalies ir netiksliai nurodyta reikšminga nacionalinė jurisprudencija.
- 25 Nagrinėjamu atveju iš viso prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šį prašymą pateikęs teismas pakankamai apibrėžė savo prašymo išaiškinti Sąjungos teisę faktines ir teises aplinkybes, kad suinteresuotosios šalys galėtų pateikti pastabas pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį, o Teisingumo Teismas – naudingai atsakyti į minėtą prašymą.
- 26 Antra, *Mercedes Benz Trucks España* teigia, kad keturi pateikti klausimai yra visiškai hipotetiniai. Pirmieji trys klausimai visiškai nesusiję su pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis, nes *Sumal* nenurodė ir neįrodė aplinkybių, kuriomis būtų galima pateisinti atsakomybės už *Daimler* padarytus pažeidimus taikymą *Mercedes Benz Trucks España*, o savo ieškinį grindė tik 2016 m. liepos 19 d. sprendimu. Be to, kadangi Įstatymo dėl konkurencijos apsaugos 71 straipsnio 2 dalis netaikytina pagrindinėje byloje, ši nuostata neturi jokios reikšmės sprendžiant šį ginčą.
- 27 Šiuo klausimu reikia priminti, kad tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, taip pat klausimų, kuriuos jis teikia Teisingumo Teismui, svarbą. Todėl Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikti klausimai yra susiję su Sąjungos teisės normos išaiškinimu (2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Santen*, C-673/18, EU:C:2020:531, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 28 Vadinas, klausimams dėl Sąjungos teisės taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje

byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teises aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Santen*, C-673/18, EU:C:2020:531, 27 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 29 Šiuo atveju taip nėra. Teisingumo Teismo atsakymas į keturis pateiktus klausimus lems pagrindinės bylos baigtį, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui jis leis, pirma, nustatyti, ar gali kilti *Mercedes Benz Trucks España* atsakomybė, ir, antra, nuspręsti dėl Įstatymo dėl konkurencijos apsaugos 71 straipsnio 2 dalies suderinamumo su Sąjungos teise.
- 30 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl pirmojo–trečiojo klausimų

- 31 Pirmuoju–trečiuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nuo įmonės antikonkurencinių veiksmų nukentėjęs asmuo ieškinį dėl žalos atlyginimo gali pareikšti tiek patronuojančiajai bendrovei, kuriai Komisija už šiuos veiksmus sprendime skyrė sankciją, tiek šios bendrovės patronuojamajai bendrovei, su kuria tas sprendimas nesusijęs, jeigu jos kartu sudaro ekonominį vienetą.
- 32 Iš pradžių reikia priminti, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis turi tiesioginį poveikį privačių asmenų tarpusavio santykiams ir sukuria teisės subjektams teises, kurias nacionaliniai teismai turi saugoti (1974 m. sausio 30 d. Sprendimo *BRT ir Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs*, 127/73, EU:C:1974:6, 16 punktą ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 24 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 33 SESV 101 straipsnis, visų pirma jo 1 dalyje įtvirtintas draudimas, taptų neveiksmingi, jei ne bet kuris asmuo galėtų reikalauti atlyginti žalą, jam padarytą dėl sutarties ar veiksmų, kurie gali riboti arba iškraipyti konkurenciją (2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage ir Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, 26 punktą ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 25 punktą).
- 34 Taigi kiekvienas asmuo turi teisę reikalauti atlyginti padarytą žalą, jei tarp tos žalos ir pagal SESV 101 straipsnį draudžiamo kartelio ar veiksmų yra priežastinis ryšys (2006 m. liepos 13 d. Sprendimo *Manfredi ir kt.*, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 61 punktą ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 26 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija), turint omenyje, kad subjekto, turinčio atlyginti SESV 101 straipsnio pažeidimu padarytą žalą, nustatymo klausimą tiesiogiai reglamentuoja Sąjungos teisė (2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 28 punktą).
- 35 Ši kiekvieno asmens teisė reikalauti atlyginti tokią žalą sustiprina Sąjungos konkurencijos taisyklių veiksmingumą ir gali atgrasyti nuo dažnai slaptų susitarimų ar veiksmų, galinčių riboti ar iškraipyti konkurenciją, taip padėdama išlaikyti veiksmingą konkurenciją Sąjungoje (šiuo klausimu žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage ir Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, 27 punktą ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 44 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 36 Be paties tariamos žalos atlyginimo, tokios teisės suteikimas padeda siekti atgrasymo tikslo, kuris yra Komisijos veiksmų esmė, o ji privalo vykdyti bendrą politiką, kuria siekiama konkurencijos srityje taikyti SESV įtvirtintus principus ir šia linkme kreipti įmonių elgesį (šiuo klausimu žr. 1983 m. birželio 7 d. Sprendimo *Musique Diffusion française ir kt.* / *Komisija*, 100/80-103/80, EU:C:1983:158, 105 punktą). Taigi suteikiant šią teisę gali būti atlyginta ne tik tiesioginė žala, kurią teigia patyręs atitinkamas asmuo, bet ir netiesioginė žala, padaryta rinkos struktūrai ir veikimui, nes šioje rinkoje negalėjo būti visiško ekonominio veiksmingumo, visų pirma naudingo atitinkamiems vartotojams.
- 37 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad, kaip ir valdžios institucijų vykdomo Sąjungos konkurencijos taisyklių įgyvendinimo atveju (*public enforcement*), ieškiniai dėl pažeidus šias taisykles padarytos žalos atlyginimo (*private enforcement*) yra neatsiejama šių taisyklių įgyvendinimo sistemos, kuria siekiama nubausti už įmonių antikonkurencinį elgesį ir jas nuo jo atgrasyti, dalis (2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 45 punktas).
- 38 Vadinasi, sąvoka „įmonė“, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnį, būdama savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, negali turėti skirtingos prasmės tuo atveju, kai Komisija skiria baudas pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalį ir tuo atveju, kai pareiškiami ieškiniai dėl žalos, padarytos pažeidus Sąjungos konkurencijos taisykles, atlyginimo (2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 47 punktas).
- 39 Iš SESV 101 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad Sutarčių autoriai, siekdami apibrėžti konkurencijos teisės pažeidimą padariusį subjektą, kuriam pagal šią nuostatą gali būti skirta sankcija, pasirinko sąvoką „įmonė“, o ne kitas sąvokas, kaip antai „bendrovė“ ar „juridinis asmuo“. Subjektui, kuriam Komisija gali skirti baudą už Sąjungos konkurencijos teisės normų pažeidimą, apibrėžti Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalyje Sąjungos teisės aktų leidėjas taip pat vartoja sąvoką „įmonė“ (2014 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Areva ir kt.* / *Komisija*, C-247/11 P ir C-253/11 P, EU:C:2014:257, 123 ir 124 punktai ir 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Komisija / GEA Group*, C-823/18 P, EU:C:2020:955; 62 ir 63 punktai).
- 40 Be to, iš 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo (OL L 349, 2014, p. 1), visų pirma iš jos 2 straipsnio 2 punkto, matyti, kad šis teisės aktų leidėjas „pažeidėją“, kuris, kaip nustatyta šioje direktyvoje, turi atlyginti jam priskirtinu konkurencijos teisės pažeidimu padarytą žalą, apibrėžė kaip „įmonę arba įmonių asociaciją, įvykdžiusią konkurencijos teisės pažeidimą“.
- 41 Taip Sąjungos konkurencijos teisėje, kurioje kalbama apie įmonių veiksmus, kaip lemiamas kriterijus įtvirtintas elgesio rinkoje vientisumas ir formalus įvairių bendrovių atskyrimas, kurį lemia tai, kad jos turi atskirą teisinį subjektiškumą, negali paneigti tokio vientisumo taikant konkurencijos taisykles (šiuo klausimu žr. 1972 m. liepos 14 d. Sprendimo *Imperial Chemical Industries / Komisija*, 48/69, EU:C:1972:70, 140 punktą ir 2006 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05, EU:C:2006:784, 41 punktą). Sąvoka „įmonė“ apima bet kokią ekonominę veiklą vykdančią subjektą, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą ir finansavimo būdą, ir reiškia ekonominę vienetą, net jeigu teisiniu požiūriu ši ekonominė vienetą sudaro keli fiziniai arba juridiniai asmenys (šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt.* / *Komisija*, C-97/08 P, EU:C:2009:536, 54 ir 55 punktus ir 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt.* / *Komisija*, C-516/15 P, EU:C:2017:314, 47 ir 48 punktus). Ši ekonominė vienetą sudaro žmoniškųjų išteklių, materialių ir nematerialių

elementų bendras valdymas, kuriuo siekiama konkretaus ilgalaikio ekonominio tikslo ir kuris gali prisidėti prie SESV 101 straipsnio 1 dalyje numatyto pažeidimo padarymo (2010 m. liepos 1 d. Sprendimo *Knauf Gips / Komisija*, C-407/08 P, EU:C:2010:389, 84 ir 86 punktai).

- 42 Kai toks ekonominis vienetas pažeidžia SESV 101 straipsnio 1 dalį, pagal asmeninės atsakomybės principą būtent jis turi atsakyti už šį pažeidimą. Tam, kad būtų pripažinta kokio nors ekonominiam vienetui priklausančio teisės subjekto atsakomybė, turi būti pateikti įrodymai, jog bent vienas šiam ekonominiam vienetui priklausantis teisės subjektas pažeidė SESV 101 straipsnio 1 dalį, todėl įmonė, kurią sudaro tas ekonominis vienetas, laikoma padariusia šios nuostatos pažeidimą, ir ši aplinkybė turi būti pažymėta galutiniam Komisijos sprendime (šiuo klausimu žr. 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija*, C-516/15 P, EU:C:2017:314, 49 ir 60 punktus) arba, jei Komisija nebuvo priėmusi jokio sprendimo dėl pažeidimo buvimo, ji turi būti savarankiškai įrodyta atitinkamame nacionaliniame teisme.
- 43 Iš jurisprudencijos matyti, kad patronuojamosios bendrovės veiksmai gali būti inkriminuoti patronuojančiajai bendrovei, be kita ko, tuo atveju, kai, nors ir turėdama savarankišką teisinį subjektiškumą, patronuojamoji bendrovė pažeidimo padarymo momentu savarankiškai nesprenžia dėl savo elgesio rinkoje, o iš esmės vykdo patronuojančiosios bendrovės nurodymus, visų pirma atsižvelgiant į ekonominius, organizacinius ir teisinius šių dviejų teisės subjektų ryšius, todėl, esant tokiai situacijai, jos sudaro tą patį ekonominį vienetą, taigi vieną ir tą pačią pažeidimą padariusią įmonę (šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija*, C-97/08 P, EU:C:2009:536, 58 ir 59 punktus ir 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija*, C-516/15 P, EU:C:2017:314, 52 ir 53 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją). Kai nustatyta, kad patronuojančioji bendrovė ir jos patronuojamoji bendrovė sudaro tą patį ekonominį vienetą, taigi vieną įmonę, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnį, būtent pats pažeidimą padariusio ekonominio vieneto egzistavimas lemia vienos ar kitos įmonės sudarančios bendrovės atsakomybę už tos įmonės antikonkurencinius veiksmus.
- 44 Sąvoka „įmonė“ ir atitinkamai sąvoka „ekonominis vienetas“ teisiniu požiūriu lemia solidarią subjektų, kurie pažeidimo darymo momentu sudaro ekonominį vienetą, atsakomybę (šiuo klausimu dėl solidarumo baudų srityje žr. 2017 m. sausio 26 d. Sprendimo *Villeroy & Boch / Komisija*, C-625/13 P, EU:C:2017:52, 150 punktą ir 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Komisija / GEA Group*, C-823/18 P, EU:C:2020:955, 61 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 45 Turint tai omenyje, taip pat reikia pažymėti, kad bendrovių, galinčių sudaryti ekonominį vienetą, grupių organizavimas skirtingose grupėse gali labai skirtis. Be kita ko, esama konglomerato tipo bendrovių grupių, veikiančių keliose tarpusavyje visiškai nesusijusiose ekonominėse srityse.
- 46 Taigi nuo antikonkurencinių veiksmų nukentėjusiam asmeniui pripažįstama teisė pareiškiant ieškinį dėl žalos atlyginimo siekti, kad būtų pripažinta patronuojamosios, o ne patronuojančiosios bendrovės atsakomybė, negali būti automatiškai suteikiama dėl patronuojančiosios bendrovės, su kuria susijęs Komisijos sprendimas, kai skiriama sankcija už pažeidimą, bet kurios patronuojamosios bendrovės. Kaip generalinis advokatas iš esmės pažymėjo savo išvados 58 punkte, SESV 101 straipsnyje vartojama sąvoka „įmonė“ yra funkcinė ir tą įmonę sudarantis ekonominis vienetas turi būti identifikuotas atsižvelgiant į atitinkamo susitarimo dalyką (šiuo klausimu žr. 1984 m. liepos 12 d. Sprendimo *Hydrotherm Gerätebau*, 170/83, EU:C:1984:271, 11 punktą ir 2013 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *The Dow Chemical Company / Komisija*, C-179/12 P, EU:C:2013:605, 57 punktą).

- 47 Vadinas, ta pati patronuojančioji bendrovė gali būti kelių ekonominių vienetų dalis, atsižvelgiant į atitinkamą ekonominę veiklą, jos pačios ir įvairių jos patronuojamųjų bendrovių, kurios visos priklauso tai pačiai bendrovių grupei, derinius. Priešingu atveju tokiai grupei priklausanti patronuojamoji bendrovė galėtų būti laikoma atsakinga už pažeidimus, padarytus vykdant ekonominę veiklą, kuri visiškai nesusijusi su jos veikla ir kurios ji net netiesiogiai nevykdė.
- 48 Remiantis visu tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo, grindžiamą tuo, kad buvo padarytas Komisijos sprendime konstatuotas SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimas, teisės subjektas, kuris tame sprendime nenurodytas kaip konkurencijos teisės pažeidėjas, vis dėlto gali būti pripažintas atsakingu remiantis šiuo pagrindu dėl kito teisės subjekto padaryto pažeidimo, jei abu šie asmenys priklauso tam pačiam ekonominiam vienetui, taigi sudaro pažeidimą padariusią įmonę, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2014 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Komisija / Siemens Österreich ir kt. ir Siemens Transmission & Distribution ir kt. / Komisija*, C-231/11 P-C-233/11 P, EU:C:2014:256, 45 punktą ir 2017 m. sausio 26 d. Sprendimo *Villeroy & Boch / Komisija*, C-625/13 P, EU:C:2017:52, 145 punktą).
- 49 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad ekonominio vieneto narius siejantis solidarumo ryšys pateisina, be kita ko, tai, kad patronuojančiajai bendrovei būtų pripažinta sunkinanti recidyvo aplinkybė, nors anksčiau prieš ją nebuvo vykdytos procedūros, per kurias būtų buvęs priimtas pranešimas apie prieštaravimus ir sprendimas. Tokiu atveju lemiamą reikšmę turi tai, kad anksčiau buvo konstatuotas pirmasis pažeidimas, padarytas patronuojamosios bendrovės, su kuria ši patronuojančioji bendrovė, dalyvavusi darant antrąjį pažeidimą, jau per pirmąjį pažeidimą sudarė vieną įmonę, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnį (2015 m. kovo 5 d. Sprendimo *Komisija ir kt. / Versalis ir kt.*, C-93/13 P ir C-123/13 P, EU:C:2015:150, 91 punktas).
- 50 Taigi nuo antikonkurencinių veiksmų nukentėjusiam asmeniui iš principo niekas nedraudžia ieškinį dėl žalos atlyginimo pareikšti vienam iš teisės subjektų, sudarančių ekonominį vienetą, taigi įmonę, kuri dėl SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimo padarė šiam asmeniui žalos.
- 51 Taigi tuo atveju, kai nustatyta, kad SESV 101 straipsnio 1 dalį pažeidė patronuojančioji bendrovė, remiantis šio sprendimo 42 punkte nurodyta jurisprudencija, nuo šio pažeidimo nukentėjęs asmuo gali siekti, kad būtų pripažinta šios bendrovės patronuojamosios bendrovės, o ne patronuojančiosios bendrovės civilinė atsakomybė. Vis dėlto šios patronuojamosios bendrovės atsakomybė gali kilti tik tuo atveju, jei nukentėjęs asmuo, remdamasis pagal SESV 101 straipsnį Komisijos iš anksto priimtu sprendimu arba bet kuriuo kitu būdu, ypač kai Komisija tame sprendime šiuo klausimu nepareikšė nuomonės arba dar neturėjo priimti sprendimo, įrodo, kad atsižvelgiant į, pirma, ekonominius, organizacinius ir teisinius ryšius, nurodytus šio sprendimo 43 ir 47 punktuose, ir, antra, tai, kad egzistuoja konkretus ryšys tarp šios patronuojamosios bendrovės ekonominės veiklos ir pažeidimo, už kurį patronuojančioji bendrovė buvo pripažinta atsakinga, dalyko, ši patronuojamoji bendrovė sudarė su savo patronuojančiaja bendrove ekonominį vienetą.
- 52 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad toks patronuojamajai bendrovei pareikštas ieškinys dėl žalos atlyginimo suponuoja, jog ieškovas, siekdamas, kad būtų konstatuota, jog patronuojančioji bendrovė ir patronuojamoji bendrovė sudaro ekonominį vienetą, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 41 ir 46 punktus, įrodo ankstesniame šio sprendimo punkte minėtus šias bendroves siejančius ryšius, taip pat tame pačiame punkte nurodytą konkretų ryšį tarp šios patronuojamosios bendrovės ekonominės veiklos ir pažeidimo, už kurį patronuojančioji bendrovė buvo pripažinta atsakinga, dalyko. Taigi tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos

pagrindinėje byloje, nukentėjęs asmuo iš esmės turi įrodyti, kad patronuojančiosios bendrovės sudarytas antikonkurencinis susitarimas, už kurį ji buvo nubausta, yra susijęs su tokiais pačiais produktais, kokiais prekiauja patronuojamoji bendrovė. Taip nukentėjęs asmuo įrodo, kad būtent ekonominis vienetas, kuriam priklauso patronuojamoji bendrovė kartu su savo patronuojančiąja bendrove, yra įmonė, faktiškai padariusi pažeidimą, kurį Komisija prieš tai konstatavo pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį pagal sąvokos „įmonė“ funkcinę sampratą, pateiktą šio sprendimo 46 punkte.

- 53 Reikia pridurti, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje garantuojamos teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimai turi būti naudingi atsakovui, kai nagrinėjamas ieškinys dėl žalos atlyginimo, kurį išnagrinėjus jam gali būti nurodyta atlyginti žalą nuo antikonkurencinių veiksmų nukentėjusiam asmeniui. Taip pat būtina, kad atitinkama patronuojamoji bendrovė galėtų ginti savo teises pagal teisės į gynybą užtikrinimo principą, kuris yra pagrindinis Sąjungos teisės principas (pagal analogiją žr. 2015 m. kovo 5 d. Sprendimo *Komisija ir kt. / Versalis ir kt.*, C-93/13 P ir C-123/13 P, EU:C:2015:150, 94 punktą ir 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Banco de Portugal ir kt.*, C-504/19, EU:C:2021:335, 57 punktą). Todėl ši patronuojamoji bendrovė atitinkamame nacionaliniame teisme turi turėti visas priemones, kurių reikia, kad galėtų veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą, visų pirma tam, kad galėtų ginčyti tai, kad ji priklauso tai pačiai įmonei kaip ir jos patronuojančioji bendrovė.
- 54 Šiuo atžvilgiu minėta patronuojamoji bendrovė turi galėti paneigti savo atsakomybę už nurodomą žalą, be kita ko, pateikdama bet kokią motyvą, kurį būtų galėjusi nurodyti, jei būtų dalyvavusi prieš jos patronuojančiąją bendrovę Komisijos pradėtoje procedūroje, per kurią ši institucija priėmė sprendimą, konstatuojantį SESV 101 straipsnio pažeidimą (*public enforcement*).
- 55 Vis dėlto, kiek tai susiję su situacija, kai ieškinys dėl žalos atlyginimo grindžiamas tuo, kad Komisija SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimą konstatavo sprendime, skirtame patronuojamosios bendrovės, kuri yra atsakovė, patronuojančiajai bendrovei, ši patronuojamoji bendrovė negali nacionaliniame teisme ginčyti taip Komisijos konstatuoto pažeidimo. Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad jei nacionaliniai teismai priima sprendimus dėl į SESV 101 straipsnio taikymo sritį patenkančių susitarimų, sprendimų ar veiklos, kurie jau yra Komisijos sprendimo dalykas, tokie sprendimai negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui.
- 56 Šiuo aspektu reikia priminti, kad, žinoma, Reglamento Nr. 1/2003 27 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad prieš priimdama sprendimą, kuriuo konstatuojamas konkurencijos taisyklių pažeidimas ir skiriama bauda, Komisija su procedūra susijusiems asmenims suteikia galimybę pareikšti nuomonę dėl jos pateiktų prieštaravimų ir grindžia savo sprendimus tik tais prieštaravimais, dėl kurių suinteresuotos šalys galėjo pateikti pastabas. Pranešimu apie prieštaravimus siekiama sudaryti galimybę kiekvienam juridiniam asmeniui, su kuriuo susijusi administracinė procedūra dėl konkurencijos, pasinaudoti teise į gynybą. Kita vertus, jeigu Komisija neketina konstatuoti, kad bendrovė padarė pažeidimą, teisė į gynybą nereiškia, jog šiai bendrovei turi būti nusiųstas pranešimas apie prieštaravimus. Išsiunčiant konkrečiai bendrovei pranešimą apie prieštaravimus siekiama užtikrinti būtent šios bendrovės, o ne trečiojo asmens, teisę į gynybą, nors su šiuo asmeniu ir yra susijusi ta pati administracinė procedūra (šiuo klausimu žr. 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *LG Electronics ir Koninklijke Philips Electronics / Komisija*, C-588/15 P ir C-622/15 P, EU:C:2017:679, 44–46 punktus).

- 57 Vis dėlto šie principai yra būdingi Komisijos vykdomoms procedūroms dėl pažeidimų, kurių ypatybė yra tai, kad per jas bauda gali būti skirta teisės subjektams, su kuriais tokios procedūros konkrečiai susijusios.
- 58 Kita vertus, pagal asmeninės atsakomybės principą nedraudžiama šio sprendimo 56 punkte aprašytomis aplinkybėmis patronuojamosios bendrovės atžvilgiu galutinai konstatuoti tokio pažeidimo, nes, kaip priminta šio sprendimo 42 punkte, būtent ekonominis vienetas, sudarantis pažeidimą padariusią įmonę, turi atsakyti už tą pažeidimą.
- 59 Iš tiesų, kaip matyti iš šio sprendimo 49 punkte primintos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, šis teismas, kiek tai susiję su sunkinančios aplinkybės, kurią sudaro patronuojančiosios bendrovės recidyvas, taikymu, dėl atsižvelgimo į pažeidimą, kurį padarė šios patronuojančiosios bendrovės patronuojamoji bendrovė, jau yra nusprendęs, kad nereikalaujama, jog dėl patronuojančiosios bendrovės anksčiau būtų vykdytos procedūros, per kurias būtų priimtas pranešimas apie prieštaravimus ir sprendimas, su sąlyga, kad patronuojamoji bendrovė, kuri savo veiksmais padarė pažeidimą, jau darant pirmąjį pažeidimą sudarė su atitinkama patronuojančiąja bendrove vieną įmonę, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnį. Taigi, jeigu sprendimas, kuriuo konstatuotas įmonės padarytas pažeidimas, buvo skirtas vienai iš bendrovių, kurios pažeidimo darymo metu jau sudarė šią įmonę (todėl ši bendrovė ir per ją ši įmonė turėjo galimybę ginčyti šį pažeidimą), kitų tą įmonę sudariusių bendrovių teisė į gynybą nėra pažeidžiama dėl to, kad į šio pažeidimo buvimą atsižvelgiama per vėlesnę procedūrą dėl žalos atlyginimo, kurią inicijavo asmuo, patyręs žalą dėl atitinkamo pažeidimo, nes toks ieškinys, be kita ko, negali lemti sankcijos, kaip antai baudos, skyrimo šioms kitoms bendrovėms.
- 60 Kita vertus, tuo atveju, kai pagal SESV 101 straipsnį priimtame sprendime Komisija nekonstatavo pažeidimo, patronuojančiosios bendrovės patronuojamoji bendrovė, kuriai inkriminuojamas pažeidimas, savaime turi teisę ginčyti ne tik tai, kad ji priklauso tai pačiai įmonei kaip patronuojančioji bendrovė, bet ir nurodomo pažeidimo buvimą.
- 61 Tęsiant tai, kas pabrėžta šio sprendimo 51 punkte, taip pat reikia pažymėti, kad, kaip Komisija nurodė atsakydama į Teisingumo Teismo rašytinį klausimą ir kaip savo išvados 76 punkte pažymėjo generalinis advokatas, galimybė atitinkamam nacionaliniam teismui konstatuoti galimą patronuojamosios bendrovės atsakomybę už padarytą žalą negali būti atmesta vien dėl to, kad Komisija tam tikrais atvejais nepriėmė jokie sprendimo, ar to, kad sprendime, kuriame ji konstatavo pažeidimą, šiai bendrovei nebuvo skirta administracinė sankcija.
- 62 Kaip Teisingumo Teismas nusprendė 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-516/15 P, EU:C:2017:314) 51 punkte, nei Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punkte, nei jurisprudencijoje nenurodyta, kuri juridinį ar fizinį asmenį Komisija turi laikyti atsakingu už pažeidimą ir nubausti, skirdama baudą.
- 63 Taigi, remiantis šio sprendimo 42 punkte nurodyta jurisprudencija, Komisija turi laisvę pripažinti atsakingu už pažeidimą ir nubausti, skirdama baudą, bet kuri įmonės, dalyvavusios darant SESV 101 straipsnio pažeidimą, teisės subjektą. Vadinasi, remiantis tuo, kad Komisija nustatė, jog patronuojančioji bendrovė kaip juridinis asmuo gali būti pripažinta atsakinga už įmonės padarytą pažeidimą, negalima daryti išvados, kad kuri nors iš jos patronuojamųjų bendrovių nepriklauso tai pačiai įmonei, turinčiai atsakyti už tą patį pažeidimą.

- 64 Reikia pridurti, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis iš esmės niekas nedraudė ieškovei toje byloje, tariamai nukentėjusiai nuo nagrinėjamo pažeidimo, Ispanijos teismuose pareikšti ieškinio dėl žalos atlyginimo patronuojančiai bendrovei *Daimler* ar net jai kartu su *Mercedes Benz Trucks España*, turint omenyje tai, kad pastarosios galimai atsakomybei už pažeidimą taikomos šio sprendimo 52 punkte nurodytos sąlygos.
- 65 Reikia priminti, kad ieškinį, kuriuo siekiama žalos, patirtos dėl tariamų Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimų, atlyginimo, kaip antai ieškinį pagrindinėje byloje, apima sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 1215/2012 1 straipsnio 1 dalį, vadinasi, jis patenka į šio reglamento taikymo sritį. Be to, iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos, susijusios su šio reglamento 7 straipsnio 2 punktu, matyti, kad šioje nuostatoje vartojama sąvoka „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“ reiškia ir vietą, kur žala atsirado, ir vietą, kur atsirado šią žalą lėmusi aplinkybė, todėl ieškinys atsakovui ieškovo nuožiūra gali būti pareikštas vienos iš šių dviejų vietų teisme (2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Tibor-Trans*, C-451/18, EU:C:2019:635, 24 ir 25 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).
- 66 Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad žala, kurią sudaro sunkvežimių gamintojo nustatytos papildomos išlaidos koncesininkams, šių perkeltos galutiniams vartotojams, yra tiesioginė žala, iš principo leidžianti pagrįsti valstybės narės, kurios teritorijoje ji atsirado, teismų jurisdikciją, nes papildomos išlaidos, sumokėtos dėl dirbtinai padidintų kainų, yra tiesioginė SESV 101 straipsnio pažeidimo pasekmė. Kai pažeidimo paveikta rinka yra valstybėje narėje, kurios teritorijoje tariamai atsirado nurodoma žala, reikia daryti išvadą, kad žalos atsiradimo vieta pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 punktą yra šioje valstybėje narėje (šiuo klausimu žr. 2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Tibor-Trans*, C-451/18, EU:C:2019:635 30, 31 ir 33 punktus).
- 67 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį–trečiąjį klausimus reikia atsakyti: SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nuo įmonės antikonkurencinių veiksmų nukentėjęs asmuo ieškinį dėl žalos atlyginimo gali pareikšti tiek patronuojančiajai bendrovei, kuriai Komisija už šiuos veiksmus sprendime skyrė sankciją, tiek šios bendrovės patronuojamajai bendrovei, su kuria tas sprendimas nesusijęs, jeigu jos kartu sudaro ekonominę vienetą. Atitinkama patronuojamoji bendrovė turi galėti veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą, siekdama įrodyti, kad nepriklauso tai įmonei, o jeigu Komisija nepriėmė jokie sprendimo pagal SESV 101 straipsnį, ji taip pat turi teisę ginčyti patį nurodomą pažeidimą.

Dėl ketvirtojo klausimo

- 68 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė atsakomybę už vienos bendrovės veiksmus priskirti kitai bendrovei tik tuo atveju, jeigu pastaroji bendrovė kontroliuoja pirmąją.
- 69 Kadangi iš atsakymo į pirmąjį–trečiąjį klausimus matyti, jog SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nuo įmonės antikonkurencinių veiksmų nukentėjęs asmuo ieškinį dėl žalos atlyginimo gali pareikšti patronuojamajai bendrovei dėl patronuojančiosios bendrovės dalyvavimo vykdant šiuos veiksmus, jeigu jos sudaro ekonominę vienetą ir kartu šią įmonę, darytina išvada, kad pagal šią nuostatą atitinkamai draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose tokiu atveju numatyta galimybė atsakomybę už vienos bendrovės veiksmus priskirti kitai bendrovei tik tuo atveju, jeigu pastaroji bendrovė kontroliuoja pirmąją.

- 70 Vis dėlto reikia priminti, kad, siekiant užtikrinti visų Sąjungos teisės nuostatų veiksmingumą, pagal Sąjungos teisės viršenybės principą, be kita ko, reikalaujama, kad nacionaliniai teismai savo nacionalinę teisę aiškintų kiek įmanoma atsižvelgdami į Sąjungos teisę (2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, 57 punktą ir 2020 m. kovo 4 d. Sprendimo *BGBankŽ BNP Paribas*, C-183/18, EU:C:2020:153, 60 punktą).
- 71 Taigi taikydami nacionalinę teisę šie teismai turi kiek įmanoma ją aiškinti atsižvelgdami į atitinkamos pirminės teisės nuostatos tekstą ir tikslą, taip pat į visą vidaus teisę ir taikyti joje pripažintus aiškinimo metodus, kad būtų užtikrintas visiškas šios nuostatos veiksmingumas ir priimtas ja siekiamą tikslą atitinkantis sprendimas (šiuo klausimu žr. 2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, 73 ir 77 punktus ir 2020 m. kovo 4 d. Sprendimo *Bank BGŻ BNP Paribas*, C-183/18, EU:C:2020:153, 66 punktą).
- 72 Vis dėlto Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo pareigai taikomi tam tikri apribojimai ir ji, be kita ko, negali būti pagrindas nacionalinę teisę aiškinti *contra legem* (šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, EU:C:2006:443, 110 punktą ir 2020 m. kovo 4 d. Sprendimo *Bank BGŻ BNP Paribas*, C-183/18, EU:C:2020:153, 67 punktą).
- 73 Šiomis aplinkybėmis, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nemano galintis pateikti Įstatymo dėl konkurencijos apsaugos 71 straipsnio 2 dalies aiškinimą, atitinkantį šio sprendimo 67 punkte nurodytą SESV 101 straipsnio 1 dalies aiškinimą, jis turėtų netaikyti šios nacionalinės nuostatos ir pagrindinėje byloje tiesiogiai taikyti SESV 101 straipsnio 1 dalį.
- 74 Šiuo aspektu iš pirmo žvilgsnio negalima atmesti galimybės, kad, kaip savo rašytinėse pastabose teigia Ispanijos vyriausybė, nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo patronuojamosios bendrovės atsakomybė gali kilti pagal Įstatymo dėl konkurencijos apsaugos 71 straipsnio 2 dalies a punktą. Pagal šią nuostatą konkurencijos teisės pažeidimas suprantamas kaip bet koks SESV 101 ar 102 straipsnio arba šio įstatymo 1 ar 2 straipsnio pažeidimas. Ši vyriausybė teigia, kad pagal to įstatymo 71 straipsnio 2 dalies a punktą žalą sukėles įvykis gali būti priskirtas patronuojamajai bendrovei, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 75 Šiomis aplinkybėmis į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti: SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė atsakomybę už vienos bendrovės veiksmus priskirti kitai bendrovei tik tuo atveju, jeigu pastaroji bendrovė kontroliuoja pirmąją.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 76 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nuo įmonės antikonkurencinių veiksmų nukentėjęs asmuo ieškinį dėl žalos atlyginimo gali pareikšti tiek patronuojančiajai bendrovei, kuriai Europos Komisija už šiuos veiksmus sprendime skyrė sankciją, tiek šios bendrovės patronuojamajai bendrovei, su kuria tas sprendimas nesusijęs, jeigu jos kartu sudaro ekonominį vienetą. Atitinkama patronuojamoji bendrovė turi galėti veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą, siekdama įrodyti, kad nepriklauso tai įmonei, o jeigu Komisija nepriėmė jokie sprendimo pagal SESV 101 straipsnį, ji taip pat turi teisę ginčyti patį nurodomą pažeidimą.**
- 2. SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė atsakomybę už vienos bendrovės veiksmus priskirti kitai bendrovei tik tuo atveju, kai pastaroji bendrovė kontroliuoja pirmąją.**

Parašai.